

**Zalecenie CM/Rec(2013)2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich
w sprawie zapewnienia pełnego włączenia dzieci i młodzieży
niepełnosprawnej do życia społecznego
(przyjęte przez Komitet Ministrów dnia 16 października 2013 r. na 1181.
posiedzeniu Przedstawicieli Ministrów)**

Komitet Ministrów Rady Europy,

zgodnie z przepisami art. 15.b Statutu Rady Europy;

uwzględniając Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (ETS nr 5) oraz Europejską Kartę Społeczną (zrewidowaną, ETS Nr 163);

uwzględniając Konwencję ONZ o prawach dziecka oraz Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;

mając na uwadze Zalecenie Rec(2006)5¹ Komitetu Ministrów dla państw członkowskich, zwane Planem działań Rady Europy na rzecz osób niepełnosprawnych 2006-2015, Nową Strategię i Plan Działań Rady Europy na rzecz spójności społecznej, przyjęte przez Komitet Ministrów w 2010 r., jak też Strategię Rady Europy na rzecz praw dziecka (2012–2015)² przyjętą w 2012 r.

a także mając na uwadze, co następuje:

1. udział w życiu społecznym jest dążeniem każdego dziecka i młodej osoby w Europie, zarówno chłopców jak i dziewczynek, w tym także niepełnosprawnych, jednak rozwój kwalifikacji zawodowych i kompetencji społecznych, znalezienie pracy, budowanie silnych więzi społecznych i rodzinnych oraz zdobywanie poczucia równości z resztą społeczeństwa jest trudniejsze w przypadku niepełnosprawnych młodych osób; trudności te często wynikają z barier, jakie młode osoby niepełnosprawne napotykają na bardzo wczesnym etapie życia i które utrudniają im pełny udział w życiu społecznym oraz pełne wykorzystanie ich potencjału osobistego;
2. dyskryminacja osób niepełnosprawnych, brak dostępności i odpowiedniego wsparcia, brak perspektyw - w tym możliwości uczenia się - oraz racjonalnych usprawnień dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej często ogranicza ich szanse na rozwój i udział w społeczeństwie; pilnie potrzebne jest strategiczne podejście, skoordynowane pomiędzy różnymi zaangażowanymi sektorami, które pozwoli dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej stać się samodzielnymi i aktywnymi uczestnikami życia społecznego;
3. w przypadku osób, które doświadczają dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie konieczne jest podjęcie właściwych działań, aby zapewnić im pełne i równe korzystanie z praw człowieka i podstawowych wolności;

¹ Zalecenie Rec(2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich "Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia ludzi niepełnosprawnych w Europie 2006-2015".

² CM(2011)171 wersja ostateczna.

Promocja pełnego uczestnictwa w życiu społecznym

4. ochrona i wykonywanie praw człowieka wszystkich osób niepełnosprawnych to podstawowy obowiązek każdego państwa członkowskiego Rady Europy; łamanie praw osób niepełnosprawnych, w tym dzieci i młodzieży, pozostawia wiele z nich w trudnej sytuacji i utrudnia im aktywne uczestnictwo we wszystkich aspektach życia społeczeństwa: politycznym, publicznym, gospodarczym, społecznym, kulturalnym i rekreacyjnym; zagwarantowanie dostępności zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego³ oraz zapewnienie racjonalnych usprawnień podkreśla prawo człowieka do niezależnego życia;
5. wiele krajów europejskich zobowiązało się do deinstytucjonalizacji⁴, jednak nie we wszystkich przypadkach wdrożono już niezbędne do tego celu alternatywne środowiskowe usługi socjalne, takie jak dostępne mieszkania i usługi wsparcia;
6. niektóre niepełnosprawne dzieci i młode osoby mają niskie poczucie własnej wartości, niewystarczające wykształcenie i ograniczone możliwości zatrudnienia, które mogą w dorosłym życiu doprowadzić je do życia poniżej progu ubóstwa; podstawową odpowiedzią na te problemy jest wzmocnienie roli społecznej dzieci niepełnosprawnych w bardzo młodym wieku za pośrednictwem pozytywnych programów działań, zachęt i innych środków, takich jak niezmiennie istotna edukacja w zakresie praw człowieka; jednocześnie należy rozpocząć kampanie informacyjne na temat praw i potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, aby zachęcić do włączenia ich do społeczeństwa i zapobiegać dyskryminacji, segregacji i instytucjonalizacji;

Uczestnictwo, wybór i proces decyzyjny

7. dzieci i młodzież niepełnosprawna – zarówno chłopcy jak i dziewczynki – domagają się prawa do podejmowania decyzji dotyczących ich własnego życia zgodnie z ich rozwijającymi się możliwościami, nie tylko w sprawach związanych z niepełnosprawnością, ale w każdym aspekcie życia: politycznym, publicznym, gospodarczym, społecznym i kulturalnym; dzieci i młodzież niepełnosprawna są bardziej narażone na łamanie ich praw, dlatego też ważne jest, aby rodzice, opiekunowie prawni, nauczyciele, zaufane osoby mające na nie wpływ, osoby niepełnosprawne, opiekunowie medyczni i usługodawcy wzmocniali pozycję dzieci i młodzieży niepełnosprawnej i pomagali im dokonywać wyborów dotyczących ich życia; wzmocnianie pozycji obejmuje naukę o prawach i obowiązkach w przystępnym i odpowiednim do wieku języku i formie, jak również otwarte dyskusje na temat kulturalnych i etycznych norm i oczekiwań społeczeństwa;
8. jednak przystępne i odpowiednie do wieku informacje dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej stanowią rzadkość; niepełnosprawne dzieci i młodzież, ich rodziny i sieci wsparcia potrzebują niezależnych, aktualnych, odpowiednich i przystępnych informacji w najważniejszych momentach życia, na przykład w chwili diagnozy i w innych głównych momentach przejściowych, takich jak przejście od edukacji do zatrudnienia, aby umożliwić im dokonywanie świadomych wyborów;

³ Zalecenie CM/Rec(2009)8 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich o osiągnięciu pełnej integracji przez zastosowanie zasad projektowania uniwersalnego.

⁴ Zalecenie CM/Rec(2010)2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie deinstytucjonalizacji i życia dzieci niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

9. dzieci i młodzież niepełnosprawna, ich rodziny, opiekunowie medyczni i inne sieci wsparcia nie zawsze są uznawane przez profesjonalistów za partnerów w procesach decyzyjnych i jako takie szanowane; procedury przyjęcia do służby, opracowywania indywidualnych planów wsparcia lub pomoc prawna i procedury odwoławcze nie są rutynowo dostępne dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; innowacyjne, ukierunkowane i zindywidualizowane podejście powinno gwarantować wysłuchanie, zrozumienie i pomoc dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, w tym osobom z trudnościami komunikacyjnymi, problemami psychicznymi, trudnościami w uczeniu się lub o złożonych potrzebach zdrowotnych lub potrzebach wynikających z ich niesamodzielności;

Wsparcie na rzecz wzmacniania pozycji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej

10. głównym celem usług świadczonych na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej⁵ – zarówno chłopców jak i dziewcząt – jest umożliwienie im pełnego korzystania z praw człowieka i danie im możliwości bycia aktywnymi obywatelami, na równi z innymi dziećmi; usługi pełnią kluczową rolę w zakresie promowania niezależności, włączenia społecznego i dobrostanu społecznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, ponadto umożliwiają dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej wykorzystywać ich potencjał i wносить wkład do społeczeństwa integracyjnego;
11. niezdolność odpowiednich zainteresowanych stron, w szczególności prywatnych instytucji działających w społecznościach lokalnych, usługodawców i władz lokalnych i publicznych do pracy w ramach międzysektorowego, skoordynowanego i długoterminowego partnerstwa przyczynia się do trudności w wykonywaniu praw, z jakimi borykają się dzieci i młodzież niepełnosprawna; język pozbawiony elementów teorii medycznej nie jest wykorzystywany w stopniu zalecanym przez Światową Organizację Zdrowia⁶; obecnie nadmierne znaczenie przywiązuje się do diagnozy i kryteriów kwalifikowalności jako sposobu na określenie dostępu do usług, co powoduje brak dostępu dla części dzieci i młodzieży niepełnosprawnych do usług, których potrzebują, tym samym w niewłaściwy sposób umacniając medyczny model niepełnosprawności; lokalizacja i świadczenie usług związanych z niepełnosprawnością nie zawsze uwzględnia kwestię ich najlepszego dostosowania do różnych aspektów życia człowieka, takich jak chodzenie do szkoły, posiadanie znajomych lub czerpanie przyjemności z aktywności sportowych, kulturalnych, społecznych i rekreacyjnych;
12. usługodawcy, aby wypełniać swoje różne zadania potrzebują pomocy przy przejściu z podejścia opartego na opiece na podejście oparte na prawach człowieka, które zapewnia odpowiednie wsparcie dla wykonywania poszczególnych praw każdego niepełnosprawnego dziecka lub młodej osoby na równych zasadach z innymi; na polu niepełnosprawności zmiana taka będzie możliwa tylko wtedy, gdy zostaną wdrożone odpowiednie środki, a wystarczające, długoterminowe wsparcie finansowe i rzeczowe dla kluczowych podmiotów na świadczenie usług opartych na prawach człowieka pozwoli ułatwić proces uwzględniania aspektu niepełnosprawności i zagwarantowania dostępności, przystępności cenowej, osiągalności, jakości, trwałości i innowacyjności usług wspierających osoby niepełnosprawne w całej Europie;

⁵ Wytyczne Komitetu Ministrów Rady Europy „Wymiar sprawiedliwości przyjazny dzieciom” (przyjęte dnia 17 listopada 2010 r.), Wytyczne „Opieka zdrowotna przyjazna dzieciom” (przyjęte dnia 21 września 2011 r.), oraz Zalecenie CM/Rec(2011)12 w sprawie praw dzieci oraz usług socjalnych przyjaznych dzieciom i rodzinom.

⁶ Międzynarodowa klasyfikacja funkcjonowania, niepełnosprawności i zdrowia (ICF).

Edukacja włączająca ułatwiająca pełne korzystanie z obywatelstwa

13. wszystkie dzieci i młodzież niepełnosprawna mają takie same, jak osoby sprawne, aspiracje i cele w zakresie edukacji, pracy, szkolenia zawodowego, uczenia się przez całe życie i niezależnego życia; w załączniku do niniejszego zalecenia przedstawiono manifestację takiego pragnienia: list od niepełnosprawnego chłopca, skierowany do decydentów w całej Europie, na temat jego pragnień w zakresie edukacji. Szkoły i środowiska oświatowe, rodzice, opiekunowie medyczni i usługodawcy powinni koniecznie docenić znaczenie realizacji aspiracji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; niepełnosprawne dzieci potrzebują równego dostępu do odpowiedniej i wysokiej jakości edukacji od wczesnego etapu życia, realizowanej w środowisku sprzyjającym włączeniu społecznemu;
14. do idei edukacji włączającej odwołano się w kilku instrumentach międzynarodowych, takich jak deklaracja z Salamanki w sprawie zasad, polityki i praktyki w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych (1994), Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych ONZ (1993), Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (CRPD, 2006) oraz Europejska Strategia w sprawie niepełnosprawności na lata 2010-2020; idea ta jest także mocno podkreślana w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej (1996) oraz w Planie Działań Rady Europy na rzecz osób niepełnosprawnych 2006-2015; niemniej jednak większość krajów nie wdrożyła jeszcze w pełni zasad edukacji włączającej; edukacja włączająca to coś innego niż integracja w szkołach ogólnodostępnych: w modelu integracyjnym to uczeń ma dostosować się do systemu kształcenia, natomiast w modelu włączającym to system kształcenia ma dostosować się do potrzeb wszystkich uczniów, mając na uwadze poszanowanie różnorodności ludzi; aby osiągnąć włączający model edukacji konieczna jest prawdziwa zmiana w sposobie myślenia i kulturze kształcenia⁷;
15. dzieci i młodzież niepełnosprawna zmagają się z ogromnymi trudnościami w dążeniu do zdobycia wykształcenia i samorealizacji; udane przejście do samodzielnego dorosłego życia jest łatwiejsze do osiągnięcia, jeżeli zostaje zaplanowane z wyprzedzeniem i przy udziale zainteresowanej osoby, w celu zapewnienia ciągłości jej rozwoju osobistego;

zaleca, by rządy państw członkowskich, biorąc pod uwagę powyższe oraz z należyтым uwzględnieniem swoich odpowiednich struktur krajowych, regionalnych lub lokalnych, jak również właściwych obowiązków zapewniły pełne włączenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej do życia społecznego.

- a. dzieci i młodzież niepełnosprawna powinny być w stanie od urodzenia korzystać z pełni praw człowieka i podstawowych wolności na takich samych zasadach jak ich rówieśnicy;
- b. odmowa racjonalnych usprawnień powinna być uznawana i traktowana jako dyskryminacja osób niepełnosprawnych;

⁷ Zalecenie CM/Rec(2012)13 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zapewnienia kształcenia wysokiej jakości; Zalecenie CM/Rec(2009)9 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie edukacji i włączenia społecznego dzieci i młodzieży z zaburzeniami ze spektrum autyzmu.

- c. aby życie w społeczności stało się faktem, należy udostępnić wszystkim, którzy tego potrzebują, odpowiednie usługi alternatywne⁸, czy to w domu, czy w zakładzie, czy w formie zindywidualizowanego wsparcia;
- d. należy zabezpieczyć odpowiednie finansowanie środowiskowych usług socjalnych, aby uniknąć innych form wyłączenia wynikających z samotności, ubóstwa rodzin i pogarszających się warunków ekonomicznych w niektórych państwach członkowskich;
- e. dzieci i młodzież niepełnosprawna, zarówno chłopcy jak i dziewczynki, muszą mieć zapewnione równe szanse, aby mogły zostać usłyszane i włączone do życia społecznego⁹;
- f. najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka powinno być traktowane nadrzędnie we wszystkich działaniach dotyczących dzieci; zasady tej należy przestrzegać również w odniesieniu do dzieci niepełnosprawnych;
- g. usługi należy rozwijać, mając na uwadze podejście zindywidualizowane i dostosowane do potrzeb poszczególnych osób; co więcej należy je tworzyć w ramach partnerstwa z dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną, rodzicami, członkami społeczeństwa, prywatnymi instytucjami działającymi w społecznościach lokalnych oraz władzami publicznymi;
- h. usługi należy organizować na podstawie przejrzystych i stabilnych ram prawnych, powinny być one świadczone przez dobrze wyszkolony personel, wykorzystujący w stosownych przypadkach, rozwiązania technologiczne wspierające włączenie społeczne;
- i. należy poświęcić więcej uwagi na identyfikację i usuwanie barier w dostępie do środowiska zabudowanego, transportu, urządzeń oraz obiektów użyteczności publicznej, edukacji i szkolenia, informacji i komunikacji, w tym technologii informacyjno-komunikacyjnych, usług świadczonych lub dostępnych zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich, lub na zapobieganie powstawaniu możliwych barier, tak aby niepełnosprawne dzieci i młode osoby mogły zaangażować się, zacząć korzystać z możliwości w zakresie działań edukacyjnych, kulturalnych i rozrywkowych, zatrudnienia i szkolenia zawodowego oraz uzyskać dostęp do takich możliwości;
- j. na równi z innymi należy aktywować i zachęcać uczniów niepełnosprawnych do realizacji ich pełnego potencjału naukowego, emocjonalnego i społecznego;
- k. rządy powinny przede wszystkim nawiązać współpracę z różnymi zainteresowanymi stronami publicznymi i prywatnymi, aby zrealizować następujące pozytywne działania:
 - i. zapewnić dostępność z zastosowaniem zasad projektowania uniwersalnego do środowiska zabudowanego, transportu, edukacji i szkolenia, informacji i komunikacji, w tym technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz usług świadczonych lub dostępnych zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich, zagwarantować osobom

⁸ Zalecenie CM/Rec(2005)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie praw dzieci mieszkających w zakładach opieki.

⁹ Zalecenie CM/Rec(2010)2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie deinstytucjonalizacji i życia dzieci niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

niepełnosprawnym równy dostęp do wszystkich obszarów życia, biorąc pod uwagę fakt, że należy nadal zapewniać rozwiązania w zakresie technologii wspomagających i racjonalne usprawnienia, aby w razie potrzeby odpowiedzieć na indywidualne potrzeby;

- ii. w celu najlepszego zabezpieczenia interesów wszystkich dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, zarówno chłopców jak i dziewczynek, tworzyć, utrzymywać i promować warunki do życia w społeczności, najlepiej w ich własnych rodzinach, które są korzystne dla ich pełnego uczestnictwa w życiu obywatelskim i dla ich dobrostanu społecznego; deinstytucjonalizacja i przejście z opieki instytucjonalnej na opiekę środowiskową powinno być głównym celem polityki ukierunkowanej na zapewnienie włączenia społecznego dzieci i młodzieży niepełnosprawnej;
- iii. potraktować priorytetowo, monitorować i przestrzegać międzynarodowych zobowiązań prawnych w zakresie zapewnienia edukacji włączającej dostosowanej do indywidualnych potrzeb niepełnosprawnych uczniów, przy jednoczesnym zagwarantowaniu koniecznego wsparcia i szans na możliwie jak największe osiągnięcia na polu edukacji i życia społecznego przez dzieci i młodzież niepełnosprawną w dzieciństwie i życiu dorosłym, od przedszkola do wejścia na rynek pracy, jak też w trakcie uczenia się przez całe życie;
- iv. zapewnić, w drodze edukacji włączającej i szkoleń zawodowych, poprzez odpowiednie dostosowanie programów nauczania, zdobywanie przez młodzież niepełnosprawną umiejętności wymaganych do uzyskania pracy na otwartym i sprzyjającym włączeniu społecznemu rynku pracy oraz zagwarantować dostępność racjonalnych usprawnień i koniecznego wsparcia w miejscu pracy;
- v. opracowywać plany działania mające na celu zmianę systemu kształcenia na system sprzyjający włączeniu; należy odpowiednio finansować okres przejściowy i rozwój zawodowy personelu pracującego już w szkołach ogólnodostępnych i specjalnych, szkołach wyższych i na uniwersytetach, aby wesprzeć cały system i poszczególne jego podmioty we wdrażaniu zasad edukacji włączającej i zwiększaniu skuteczności na tym polu; plany te powinny być ściśle powiązane z polityką w zakresie deinstytucjonalizacji;
- vi. zreformować programy szkoleń wstępnych i doszkalających dla nauczycieli, tak aby nauczyciele i instruktorzy, oraz kadra szkolna i akademicka mogła promować, realizować i podtrzymywać system edukacji włączającej zgodnie z art. 24 i 19 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, głównie prawo niepełnosprawnych osób do edukacji i niezależnego życia oraz włączenia do życia społecznego;
- vii. słuchać dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, wzmacniać ich pozycję i uwzględniać ich poglądy w decyzjach ich dotyczących oraz angażować ich w proces decyzyjny według ich rozwijających się możliwości zgodnie z art. 7 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, a w szczególności zagwarantować niepełnosprawnym dzieciom prawo do swobodnego wyrażania własnych opinii we wszystkich sprawach ich dotyczących oraz traktowania ich poglądów z powagą właściwą dla ich wieku i dojrzałości na równych zasadach z innymi dziećmi, jak również zapewniać im pomoc odpowiednią dla wieku i rodzaju ich niepełnosprawności tak, aby mogły one realizować powyższe prawo;

- viii. promować edukację w zakresie praw człowieka dla wszystkich zgodnie z podejściem uwzględniającym rodzaj niepełnosprawności i aspekt płci, aby przyspieszyć proces ustanowienia formalnej i rzeczywistej równości i sprawiedliwości społecznej dla lepszego zrozumienia różnorodności ludzi i praw jednostki;
- ix. aktywnie promować prawa człowieka w odniesieniu do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz chronić niepełnosprawnych chłopców i dziewczynki przed ewentualnym łamaniem ich praw poprzez wprowadzenie, w razie konieczności, odpowiednich prawnych środków ochrony przed dyskryminacją oraz poprzez udzielanie im przystępnych informacji na temat ich praw i obowiązujących procedur ich dochodzenia, tym samym zapewniając im pełne korzystanie z praw i wolności chronionych na mocy właściwych międzynarodowych instrumentów praw człowieka;
- x. zagwarantować dostępność, przystępność cenową, osiągalność, jakość, innowacyjność i trwałość usług świadczonych w interesie ogólnym, takich jak środowiskowe usługi socjalne i usługi opieki zdrowotnej dopasowane do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzin;
- xi. wspierać i/lub organizować szkolenia dla personelu zawodowo pracującego z niepełnosprawnymi dziećmi i młodzieżą, aby mogli oni w sposób międzysektorowy i skoordynowany sprostać szczególnym wymogom niepełnosprawnych chłopców i dziewczynek w realizowaniu ich osobistego potencjału i aspiracji do niezależnego życia;
- xii. tworzyć modele i wymieniać się dobrymi praktykami w celu wspierania młodzieży niepełnosprawnej w przejściu z systemu kształcenia lub szkolenia do zatrudnienia, oraz wspierać pracodawców w zapewnianiu trwałego zatrudnienia dla niepełnosprawnych młodych osób;
- xiii. angażować organizacje pozarządowe osób niepełnosprawnych, a mianowicie te reprezentujące dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz ich rodziny, jak również usługodawców pozarządowych, we wdrażanie i monitorowanie działań postulowanych w niniejszym zaleceniu;
- xiv. zapewniać możliwie jak najszersze rozpowszechnienie niniejszego zalecenia i jego załącznika wśród wszystkich zainteresowanych stron, a w szczególności podmiotów prywatnych, na przykład poprzez wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi, sesje szkoleniowe i kampanie informacyjne, łatwo dostępne portale internetowe podające przykłady dobrych praktyk, wytyczne dotyczące podstawowych działań i duże zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;
- xv. włączenie kwestii dotyczących dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w Agendę Zrównoważonego Rozwoju ONZ po roku 2015.

Załącznik do Zalecenia CM/Rec(2013)2

List niepełnosprawnego chłopca do europejskich decydentów¹⁰

Newcastle, Galway, Irlandia

19/11/2012

Szanowni Panowie Ministrowie w całej Europie,

Nazywam się Oliver. Jestem młodym człowiekiem z autyzmem i umiarkowanymi trudnościami w uczeniu się. W czerwcu 2013 r. skończę szkołę Św. Józefa. Mam nadzieję zostać scenarzystą gier komputerowych, o czym marzę już od jakiegoś czasu.

Pragnę podzielić się z Państwem kilkoma moimi przemyśleniami na temat praw dzieci niepełnosprawnych, ponieważ mam wrażenie, że nasz głos nie zawsze jest słyszalny.

Bardzo istotne jest umożliwienie niepełnosprawnym dzieciom nauki w tych samych szkołach, co ich rówieśnicy. W ten sposób możemy nauczyć się wspólnego życia i zrozumieć, że każdy z nas ma coś, co czyni go innym i wyjątkowym. Aby było to możliwe, potrzebne są przyjazne i gościnne szkoły, w których każdy może poruszać się z łatwością i uczestniczyć we wszystkich zajęciach klasowych, czy to na boisku sportowym czy na placu zabaw. Wszyscy chcemy się uczyć, ale niektórzy z nas potrzebują podjazdów, audiobooków czy tłumaczy. Bez tych rzeczy i innych form wsparcia nie możemy cieszyć się z tych samych rzeczy co nasi rówieśnicy.

Moim zdaniem edukacja jest bardzo ważna, ponieważ w ten właśnie sposób odkryłem co mnie najbardziej interesuje. Lubię wykonywać zadania, które pozwalają mi samodzielnie odkrywać nowe rzeczy, czy to w podręcznikach szkolnych, książkach z biblioteki czy w Internecie. Internet dostarcza mi bieżących informacji, dlatego moim zdaniem każde dziecko powinno mieć możliwość korzystania z komputerów i mediów społecznościowych. W mojej klasie każde dziecko interesuje się czym innym i uczy się w inny sposób. Na przykład, ja wiem, że jestem lepszy od wielu innych dzieci w pisaniu kreatywnym. Uważam również, że powinniśmy mieć możliwość poddawania nauczycielom sugestii i pomysłów na temat tego czego chcemy się uczyć, a oni powinni nas słuchać, rozumieć i być wobec nas cierpliwi.

Moim zdaniem niepełnosprawne dzieci powinny mieć możliwość robienia tego co ich rówieśnicy nie tylko w szkole, jak na przykład powinny móc wychodzić z domów, spotykać się z przyjaciółmi, śmiać się, chodzić do kina, uprawiać sport i brać udział w innych rozrywkach. Chcemy mieć możliwość robienia tego wszystkiego w pobliżu domu, ale czasem jest to trudne. Bez względu na to kim jesteś powinieneś mieć możliwość i swobodę robienia tego, co chcesz i mieć przy tym poczucie akceptacji. Chciałbym żeby wszyscy znaleźli czas na rozmowę z nami i naprawdę posłuchali tego co mamy do powiedzenia i tego co czujemy, zamiast ciągle pytać o to naszych rodziców, opiekunów i nauczycieli. Wiem, że ochrona naszych praw jest obowiązkiem rządów i ludzi wokół nas. Czy mogą Państwo dopilnować, aby tak faktycznie było?

Z poważaniem,

Oliver Flanagan

¹⁰ List opublikowany w całości za zgodą autora.